

ÎNVĂȚAREA COLABORATIVĂ

Societatea românească traversează o perioadă în care schimbările înregistrează o dinamică fără precedent, punându-și amprenta asupra direcțiilor reformei învățământului și deschiderea acestuia spre societate, spre realitățile vieții.

Problemele din ce în ce mai complexe cu care se confruntă învățământul românesc necesită un nou mod de gândire, idei noi, informații noi și bineînțeles, un nou mod de a învăța.

Respectând nivelul dezvoltării psihice și al capacității motrice specifice vârstei și particularităților individuale, educatorul trebuie să asigure o formă plăcută, antrenantă, stimulantă în desfășurarea activităților cu copiii. O metodă benefică este învățarea prin cooperare.

Cooperarea este o „formă de învățare”, de studiu, de acțiune reciprocă, interpersonală, intergrupată, cu durata variabilă, care rezultă din influențările reciproce ale celor implicați. Învățarea prin cooperare presupune acțiuni ale mai multor persoane (elevi, studenți, profesori) în atingerea scopurilor comune prin influențe de care beneficiază toți cei implicați.

Învățarea prin cooperare este considerată ca fiind strategia pedagogică care încurajează elevii să lucreze împreună în microgrupuri, în vederea îndeplinirii unui scop comun, fiind capabili să aplice și să sintetizeze cunoștințele în moduri variate și complexe, învățând mai temeinic decât în cazul lucrului individual. Frecvent, termenul de cooperare este folosit ca sinonim pentru colaborare.

Colaborarea este o strategie care implică elevii să susțină învățarea în grup sau în echipă, dezvoltă responsabilitatea individuală în contextul interdependenței relaționale în cadrul căreia membrii descoperă informații și se învață reciproc. Astfel, învățarea prin colaborare integrează învățarea prin cooperare.

Forma superioară a învățării prin cooperare, conștientă și sistematică, este munca în grupuri sau în echipe.

Munca în grupuri stă la baza activităților didactice. Aceste activități urmăresc să dezvolte la copii un simț al identității și prețuirii de sine, cooperarea, respectul și integrarea în comunitate. Modalitățile de lucru și metodele aplicate cer moduri diferite de dispunere a mobilierului și organizarea copiilor în

formații de lucru de diferite mărimi. Se ține cont de nivelul de dezvoltare al fiecărui copil prin metodologia didactică utilizată care vizează abordarea individualizată a elevilor clasei. Activitatea este organizată pe centre de activitate (bibliotecă, de științe, de matematică, de arte, de teatru și jocuri), care răspund intereselor și nevoilor copiilor și includ activități pe mai multe niveluri și cu materiale diferite, organizate logic, ținând cont de cerințele și stilurile individuale de învățare.

Trebuie să înțelegem dinamismul învățării și să dezvoltăm metode care vin în întâmpinarea acestui dinamism. *“Când mediul de învățare în care elevii petrec majoritatea timpului este organizat în așa fel încât încurajează interacțiunea elev-elev, când cooperarea dintre elevi este prețuită, temele și materialele sunt sintetizate, iar elevii au libertatea de a-și urmări propriile idei, copiii devin mai dornici să-și asume riscuri și să muncească în așa fel încât să fie capabili de a răspunde la provocările intelectuale curente”* (Brooks).

Când abordăm învățarea prin cooperare trebuie să ținem seama de multiple cerințe:

- constituirea grupurilor eterogene (5 – 7 elevi);
- desfășurarea activității din punct de vedere metodic;
- monitorizarea grupurilor de către învățător, care urmărește activitatea, intervine la nevoie, îmbogățește sarcinile, evaluează învățarea;
- responsabilitatea personală și de grup;
- climatul clasei.

2

Climatul pozitiv al clasei va fi creat prin :

- existența unei atmosfere de încredere;
- simțul apartenenței la comunitate;
- implicare în luarea deciziilor;
- amabilitate și încurajare din partea colegilor;
- energia și starea de spirit a educatoarei;
- așteptări clare în privința rezultatelor învățării: corectitudine și echitate în participare.

Conlucrarea înlocuiește competiția în munca solitară, iar imensul beneficiu al cooperării devine real pentru copii, aceștia lucrând împreună, pentru a rezolva una și aceeași problemă, pentru a explora o temă nouă sau a crea idei noi, combinații noi sau chiar inovații autentice.

Caracteristicile de bază ale învățării prin cooperare sunt: obiectivele de grup; responsabilitate individuală; asigurarea șanselor egale de succes pentru fiecare membru al grupului; focalizarea pe sarcină; comunicarea deschisă, sinceră a unor informații semnificative între participanți; accentuarea asemănărilor și minimalizarea diferențelor dintre membrii grupului; atitudinea pozitivă a membrilor grupului (între ei, unii față de ceilalți).

În cadrul învățării prin cooperare elevii lucrează împreună la atingerea unor scopuri comune. Ei sunt încurajați să caute răspunsuri care le sunt benefice atât lor, cât și celorlalți din grupul lor. Astfel, elevii ajung să înțeleagă faptul că, performanța unuia se răsfrânge atât asupra propriei persoane, cât și asupra celorlalți. Într-o clasă bazată pe învățare prin cooperare se creează o interdependență pozitivă între elevi.

Există trei tipuri de grupuri de învățare prin cooperare:

- *grupuri formale* – în care elevii lucrează o zi, mai multe zile sau chiar o săptămână pentru a atinge anumite obiective de învățare comune (rezolvarea unor probleme, redactarea unui referat, elaborarea unui chestionar etc.);
- *grupuri informale* – formate temporar pentru a atinge un obiectiv (expuneri, demonstrații, experimente);
- *grupuri de învățare de bază* – utilizate în scopul de a asigura tuturor elevilor sprijin moral, intelectual și profesional, încurajare și asistență.

3

Acest tip de învățare se poate aplica cu succes mai ales la temele de recapitulare, sistematizare, consolidare, fixare, formare de abilități intelectuale și practice, pe parcursul unei ore întregi, ori secvențial. În cadrul acestor activități copiii se ajută unii pe alții să învețe, împărtășindu-și ideile. Stau unii lângă alții, explică ceea ce știu, celorlalți, discută fiecare aspect al temei pe care o au de rezolvat împreună, se învață unii pe alții.

În învățarea prin cooperare copiii trebuie să cunoască anumite tehnici de lucru în grup, precum și anumite deprinderi sociale care le sunt necesare pentru a lucra împreună eficient. În cooperare, elevii învață atât subiectele științifice prezentate (sarcina de lucru), cât și deprinderile sociale (munca în echipă).

Copiii trebuie să fie capabili să colaboreze în cadrul grupului, să comunice cu colegii, să stabilească un climat de încredere, să poată lua decizii, să evite conflicte, să fie motivați să acționeze conform cerințelor educatorului.

Cadrul didactic va trebui să aranjeze mobilierul din clasă în mod corespunzător ideale sunt grupurile de câte patru copii, aranjați de o parte și de alta a unei măsuțe), stabilește criteriul de grupare (sexul, prietenii, nivelul abilităților într-un anumit domeniu), dimensiunea grupului (de la 2 la 6 copii), stabilește regulile de lucru (se vorbește pe rând, nu se atacă persoana ci opinia sa, se consultă între ei, nu se monopolizează discuția, nu rezolvă unul singur sarcina, se lucrează cu culori diferite etc.), explică foarte clar obiectivele activității, specifică timpul pe care îl au copiii la dispoziție.

Educatoarea care utilizează strategia învățării prin cooperare trebuie să dețină următoarele *competențe*:

- **competența *energizantă*** (capacitatea de a-i face pe copii să dorească să se implice în activitate);
- **competența *empatică*** ce presupune abilitatea de a lucra cu copiii, reușind să se transpună în situațiile pe care aceștia le parcurg;
- **competența *ludică*** (capacitatea de a răspunde jocului prin joc);
- **competența *organizatorică*** (abilitatea de a organiza colectivul în echipe de lucru și de a menține și impune respectarea regulilor);
- **competența *interrelațională*** ce presupune disponibilități de comunicare cu copiii, merită să dezvolte și la aceștia abilitățile sociale necesare integrării optime în colectiv, precum și alte competențe: *științifice, psihopedagogice și metodice, manageriale și psihosociale*.

Rezultatul va fi eficient dacă se vor respecta *regulile colaborării* și dacă se creează condițiile cerute de orice joc cu parteneri egali:

- copilul este conștient că este utilă colaborarea;
- copiii din grup se acceptă reciproc;

- ei cooperează pentru ca grupul cooperativ să fie util și optimal pentru fiecare;
- se urmărește sarcina propriu-zisă și nu succesul unui grup;
- se dezvoltă canalele de comunicare și bogăția de informații necesare activității;
- are loc o coordonare a activităților pe unități de timp;
- se acordă o mai mare atenție planificării etapelor de învățare;
- se dezvoltă sentimente pozitive: stimă, spirit de echipă, înțelegere și unele calități ale voinței: răbdare, decizie colectivă, autocontrol.

Învățarea prin cooperare presupune respectarea unor principii:

- interdependența pozitivă;
- responsabilitatea individuală;
- interacțiunea pozitivă față în față;
- abilități interpersonale și de grup mic;
- procesarea în grup.

5

Învățarea prin cooperare stimulează un nivel mai ridicat al performanței copiilor, abilitățile lor de gândire critică cresc, iar capacitatea de reținere a informațiilor și interesul față de materia de învățământ se îmbunătățesc.

Misiunea învățământului preșcolar, ca învățământ public, nu poate fi realizată în afara spațiului comunitar. Se impune, deci, interacțiunea grădiniței cu familia, școala, mediul social-cultural, instituțional și economic. Comunicarea eficientă cu exteriorul se realizează prin proiectarea și desfășurarea de parteneriate autentice.

Termenul de „parteneriat” se bazează pe premisa că partenerii au un fundament comun de acțiune și un principiu al reciprocității, ceea ce le permite să-și unească eforturile spre atingerea unui țel comun. Colaborarea părinți-educatoare presupune construirea unei relații clădite pe unificarea unui sistem de valori și cerințe adresate copilului.

O astfel de relație impune respectarea unor condiții:

- comunicare între cei doi parteneri (educatoare-părinte);
- respect reciproc;
- implicarea partenerilor în identificarea și promovarea intereselor copilului.

Părinții vor fi implicați permanent în activitatea grădiniței, nu doar atunci când se ivesc probleme. Ei vor fi informați asupra politicilor educaționale ale grădiniței, vor cunoaște scopul și obiectivele programului educativ la care participă copilul lor. Pentru ca parteneriatul să fie eficient, nu doar formal, este esențial ca părinții să fie implicați în adoptarea deciziilor, să devină participanți activi în derularea acțiunilor, să identifice, în tematica acțiunilor, valoarea informațiilor pe care ei le-au oferit despre copiii lor. Părinții și educatorii au în egală măsură, răspunderea contribuției și eforturilor comune pentru a construi o relație de bună colaborare în beneficiul copilului.

Modalități de aplicare în practică a parteneriatului grădiniță-familie

Cele mai eficiente și mai la îndemână modalități de concretizare a colaborării cu familia s-au dovedit a fi următoarele:

- ***ședințele cu părinții*** - oferă ocazia de a interacționa, de a discuta și a se pune de acord asupra programului, asupra progreselor copiilor, de a iniția schimbări în derularea unor programe;
- ***lectoratele*** - pe teme propuse de educatoare sau sugerate de părinți, cu scopul unei mai bune informări asupra problemelor ce vizează evoluția cognitivă și psiho-emoțională a copiilor;
- ***consultațiile individuale/consilierea*** - oferă posibilitatea informării individuale asupra unor probleme comportamentale ale copilului, a analizei cauzelor ce au generat aceste manifestări, a inițierii unor măsuri educative a căror eficiență este dată de consecvența aplicării acestora;
- ***participarea părinților la activitățile din grădiniță*** - oferă părinților posibilitatea de a cunoaște nivelul de pregătire al copilului, deprinderile însușite, capacitatea sa de relaționare cu copiii grupei, metodele și procedeele specifice activității preșcolare;
- ***vizite, plimbări, excursii, drumeții*** - părinții se implică în organizarea acestor activități, participă la sponsorizarea acestora și trăiesc alături de ei, emoții pozitive;
- ***expoziția cu lucrările copiilor*** - asigură accesul părinților la traiectoria evoluției deprinderilor artistico-plactice, practice, cognitive ale copiilor;

- **sărbătorirea zilelor de naștere ale copiilor** - bun prilej de exersare a unor deprinderi de comportare civilizată, dar și de a genera puternice trăiri emoționale legate de prezența invitaților sărbătoritului (membrii familiei) la manifestările specifice evenimentului;
- **ziua tăticilor, ziua bunicilor** - manifestări interactive în cadrul cărora cuplul „tată-copil”, respectiv „bunic/bunică-copil” vor desfășura, la concurență cu celelalte cupluri, acțiuni practice și/sau amuzante (de exemplu: salate de fructe, tarte decorate, aranjamente florale, concurs de cântece, minidramatizări etc.);
- **serbările** - dedicate unor evenimente cu semnificație afectivă pentru copii, reprezintă o modalitate eficientă prin intermediul căreia părinții pot să împărtășească cu copiii lor, emoțiile unei manifestări cu puternică încărcătură afectivă;
- **afișierul grupei** - oferă părinților informații despre orar, tema săptămânii, cântece și poezii învățate, anunțuri despre spectacole, concursuri etc.
- **jurnalul/revista grupei** - la realizarea cărora părinții înșiși pot avea contribuții (aranjarea fotografiilor, elaborarea unor descrieri, impresii legate de manifestări ale grupei etc.).

Parteneriatul educațional grădiniță-școală

Al doilea, pe o listă a priorității parteneriatelor educaționale, este parteneriatul dintre grădiniță și școală. Noi am inițiat astfel de parteneriate între fiecare nouă generație de preșcolari și foștii preșcolari, în noua lor postură de școlari. Ne-am permis acest lucru având în vedere că școala și grădinița funcționează în aceeași incintă și preia majoritatea preșcolarilor. Practic, aceleași învățătoare au preluat și continuă să preia generații de preșcolari. Acesta este un avantaj nu numai sub aspectul unei bune cunoașteri a viitorilor școlari de către învățătoare și al apropierii preșcolarilor de viitoarele lor dăscălițe, ci și o modalitate convenabilă, pentru educatoare, de a urmări evoluția foștilor preșcolari.

Interacțiunea școlarii clasei I, cu preșcolarii grupei mici, într-un mediu familiar și pentru unii și pentru ceilalți, a condus spre dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare cu rol motivant în procesul instructiv-educativ.

Organizați în grupuri mixte, alături în perechi, copiii cooperează, colaborează, acceptă ajutorul celuilalt pentru rezolvarea unei sarcini, pentru explorarea unei teme noi sau, pur

și simplu, motivați de lejeritatea actului de comunicare și relaționare.

STRATEGII DE ÎNVĂȚARE PRIN COOPERARE

Strategiile de învățare prin cooperare pot fi aplicate ca posibilitate de intersecție a informațiilor și competențelor din mai multe discipline. Ele pot fi utile atât în activitatea zilnică cât și în activitățile din cadrul parteneriatelor.

Strategia **Amestecă-Îngheață-Formează** perechi poate fi folosită pentru grupări aleatorii ale copiilor, implicând un proces care se desfășoară în trei pași:

- copiii se mișcă liber prin sala de clasă;
- la comanda *Îngheață*, copiii se opresc;
- la indicația *Formează perechi* - copiii formează pereche cu cel mai apropiat copil, educatoarea anunță sarcina de lucru.

Cercul lui Robin este varianta orală a strategiei **Masa rotundă**, presupunând așezarea copiilor în cerc și urmărirea a trei pași:

- educatoarea sau un copil adresează o întrebare;
- copiii îi împărtășesc ideile sau dau răspunsuri, pe rând, grupului așezat în cerc;
- acest proces este urmărit de educatoarea care, la sfârșit, prezintă concluziile ce pot fi notate pe tablă.

Această strategie favorizează exprimarea ideilor și a opiniilor, crearea de povești, soluționarea creativă a unei probleme reale din viața copiilor, permițând participarea egală a colegilor de echipă și ascultarea activă.

Strategia **Mai multe capete împreună** poate fi folosită pentru familiarizarea copiilor cu unele informații, fixarea și consolidarea acestora, fiind necesară *parcurgerea celor patru pași*:

- fiecare elev din grup spune un număr (1,2,3,4);
- educatoarea adresează o întrebare întregului grup;
- grupul își folosește „capetele împreună” și rezolvă problema;
- educatoarea spune un număr, iar elevii din fiecare grup, care au acel număr, își prezintă soluția.

Funcția de instruire a acestei strategii este recapitularea cunoștințelor, consolidarea și evaluarea, iar funcția socială constă în participarea în grup la activitate, construirea unor relații între colegi, muncă asistată.

Învățarea prin cooperare stimulează un nivel mai ridicat al performanței elevilor, abilitățile lor de gândire critică cresc, iar capacitatea de reținere a informațiilor și interesul față de materia de învățământ se îmbunătățesc.

Când elevii au succes adoptă o atitudine pozitivă față de școală, iar realizările lor se răsfrâng asupra instituției, crescând prestigiul acesteia.

Turul galeriei este una dintre metodele folosite cu succes în activitățile de fixare, consolidare. Ea presupune *parcurgerea unor pași și anume:*

- Brainstorming individual
- Interviu de grup
- Realizarea planșelor
- Susținerea produselor de către un raportor
- Afișarea produselor
- Efectuarea turului galeriei
- Dezbaterea

9

Harta personajelor, rețeaua personajului sunt metode de fixare, consolidare a conținuturilor unor povești, de stimulare a expresivității și creativității limbajului. Din perspectiva instructivă preșcolarii au ocazia să aprofundeze modurile de expunere, dialogurile, să completeze și să nuanțeze modalitățile de caracterizare a personajelor, să surprindă raporturile dintre aceste elemente.

Harta personajelor constă în lipirea în mijlocul colii de hârtie (A3/A2) a siluetei personajului principal dintr-o poveste. În colțuri se lipesc siluetele personajelor cu care dialoghează acesta. Prin trasarea unor săgeți între spațiile personajelor și, de-a lungul fiecărei săgeți, copiii indică ceea ce exprimă personajul principal față de cel spre care este îndreptată săgeata, iar educatoarea notează apoi trasarea săgeții în sens invers și notarea atitudinii în replică a celui alt personaj.

Sunt acceptate atât replicile din poveste cât și replici posibile.

Rețeaua personajului

Silueta personajului care urmează să fie caracterizat se plasează într-un cerc în mijlocul colii de hârtie (siluetă). Copiii indică câteva trăsături ale personajului, educatoarea notează cuvintele care caracterizează personajul în cercuri satelit. Fiecare trăsătură trebuie argumentată cu fragmentul din poveste care dovedește trăsătura indicată (de unde reiese?).

Metoda Gândiți – Lucrați în perechi - Comunicați

Metoda Gândiți – Lucrați în perechi – Comunicați (Think-Pair-Share) este o strategie de discuție prin cooperare, care cuprinde trei etape de acțiune, în care copiii vorbesc despre conținut și discută idei înainte de a le împărtăși cu întregul grup. Metoda introduce elementele de „timp de gândire” și interacțiune „cu colegul”, acestea fiind două caracteristici importante ale învățării prin cooperare.

Scopul metodei Gândiți – Lucrați în perechi – Comunicați este de a-i ajuta pe elevi să proceseze informații și să le dezvolte competențele de comunicare și procesele de gândire.

Prin această strategie, educatoarea:

- adresează o întrebare deschisă sau ridică o problemă;
- Le dă elevilor un timp de gândire (1-2 minute);
- Îi grupează pe copii în perechi pentru a discuta răspunsul și a-și împărtăși ideile;
- Le oferă copiilor posibilitatea de a-și împărtăși răspunsul unui grup mic sau cu toată clasa.

Deoarece elevii au timp să se gândească la răspuns, apoi îl comunică unui coleg și au parte de o perspectivă diferită, pot fi mai dornici și mai puțin îngrijorați de a-și împărtăși răspunsul unui grup mai mare. Această metodă le oferă și timp pentru a-și schimba răspunsul dacă este necesar și diminuează teama de a da un răspuns „greșit”.

Tehnica blazonului presupune completarea compartimentelor unei scheme cu desene, jetoane, cuvinte sau propoziții care reprezintă sinteza unui aspect real.

Blazoanele se pot realiza cu grupuri mari de copii (întreaga clasă) sau grupuri de 4-5 copii. Timpul de lucru variază în funcție de dificultatea sarcinii, de numărul membrilor grupului.

Tehnica blazonului se poate aplica în activități de educarea limbajului, cunoașterea mediului, educație pentru societate, în convorbiri, jocuri didactice, povești, observări.

Etapele de realizare a blazonului

- Comunicarea sarcinii de lucru;
- Realizarea blazonului în grup;
- Expunerea și evaluarea frontală a blazonului.

Se poate realiza blazonul personajelor pozitive din mai multe povești, blazonul figurilor geometrice, blazonul produselor din grâu, blazonul localității. Pentru toate acestea se vor folosi suporturi metaforice care să sugereze conținutul blazonului și pentru a fi mai atractive (floare, fluture, forma unui animal, forme geometrice clădire, munte, castel, jucărie, spic, etc).

Harta cu figuri este tehnica prin care se poate reprezenta un spațiu - localitate teritoriu, locul de desfășurare al unei acțiuni - utilizând desene schematic.

Obiectivul urmărit este selectarea elementelor reprezentate prin simboluri și poziționarea lor în spațiul ales.

Descrierea tehnicii:

- Comunicarea sarcinii de lucru;
- Formarea grupurilor de câte patru copii, distribuirea materialului, anunțarea sarcinii de lucru în cadrul temei;
- Activitatea pe grupuri.

Timp de 7 minute copiii se consultă și fixează conținutul spațiului pe care vor să-l reprezinte, iar în interiorul lui își fixează elementele constitutive ale hărții și locul pe care îl ocupă fiecare element. Fiecare grup lucrează la propria hartă cu figuri - desenează, caută simboluri, scriu etichete. Se pot folosi imagini, fotografii, desene pentru a fi cât mai aproape de realitate.

- Prezentarea de grup

Se prezintă harta de către un raportor care explică motivele aranjării elementelor în hartă.

Învățarea prin cooperare dezvoltă capacitatea copiilor de a lucra împreună, la toate categoriile de activități din grădiniță, acoperind neajunsurile învățării individualizate, acordând, în același timp, o importanță considerabilă dimensiunii sociale, prin desfășurarea proceselor interpersonale.

Educatoare: **MACXIM CORNELIA**

Grădinița cu Program Normal Berchezoaia

Bibliografie

1. *Interferențe didactice*, Anul V, Nr. 4, 2008, Editura Corgal Press, Bacău
2. Dima, Silvia, *Copilăria -fundament al personalității*, editată de Revista Învățământul preșcolar, 1997
3. Dragu, Anca; Sorin Cristea, *Psihologie și pedagogie școlară*, Constanța, Ovidius University Press, 2003
4. Vărășmaș, Traian, *Școala și educația pentru toți*, București, Editura Miniped, 2004
5. Barbu, H.; Popescu, E.; Șerban, F. (1994): *Activități de joc și recreativ-distractive*, București, E.D.P.
6. Kate, Burke Walsh (1999): *Crearea claselor orientate după necesitățile copiilor de 8, 9, 10 ani*, Iași, C.E.D.P. Step by Step
7. Bocoș, M.,(2002), *Instruire interactivă*, , Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca;
8. Bocoș, M., Jucan, D.,(2007),*Teoria și metodologia instruirii.Teoria și metodologia evaluării*, Ed. Paralela 45, Pitești;
9. Cerghit, I., (2002), *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii*, Ed. Aramis, București;
10. Ionescu, M., Chiș, V., (2000), *Studii de pedagogie*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca;
11. Ionescu, Miron,(2000) *Demersuri creative în predare și învățare*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca;